

Viktorija Urbonaitė

Čia tinklalaidė „Postūmis: Dialogai švietimo pažangai“, prie mikrofono – Viktorija Urbonaitė. Šiandienos tema – „Jaunimo žvilgsnis. Įtraukios mokyklos patirtys.“ Šiuo metu Lietuvoje yra maždaug 50 tūkstančių mokyklinio amžiaus vaikų, turinčių specialiųjų ugdymo poreikių. Apie 90% šių vaikų mokosi su savo bendraamžiais įprastose klasėse, 3% – specialiose bendrojo ugdymo mokyklų klasėse, o 7% – specialiose jiems skirtose mokyklose. Ką galvoja jaunimas, turintis arba ne, negalią, apie įtraukįjį ugdymą? Apie įtraukų švietimą nuolatos kalba skirtingi ekspertai, pedagogai, politikai, tėvai, tačiau labai retai girdime ką apie tą įtraukumą kalba patys jauni žmonės. Tad šiandien mano svečiai ir pašnekovai, keturi fantastiški žmonės, tai pirmiausia Lina Garbenčiūtė. Labas, Lina.

Lina Garbenčiūtė

Labas.

Viktorija Urbonaitė

Lina yra „Tūkstantmečio mokyklų“ įtraukties komponento ekspertė, daugiau nei dešimt metų dirba negalios lauke, atstovaudama žmonių su negalia interesus žmogaus teisių, lygių galimybių ir švietimo srityje. Kita pašnekovė yra Gabrielė Čepavičiūtė. Labas, Gabriele.

Gabrielė Čepavičiūtė

Laba diena.

Viktorija Urbonaitė

Ir Gabrielė yra Kauno jėzuitų gimnazijos mokinė, turi judėjimo negalią ir yra profesionali plaukikė.

Gabrielė Čepavičiūtė

Tiesa.

Viktorija Urbonaitė

Tiesa? Ar tiesa, kad šiemet buvo paralimpiada?

Gabrielė Čepavičiūtė

Paralimpinės žaidynės, taip. Debiutas, teko garbė tokia.

Viktorija Urbonaitė

Mes apie tai pašnekėsime netrukus. Šalia manęs Jonas Trumpa. Labas, Jonai.

Jonas Trumpa

Sveiki.

Viktorija Urbonaitė

Jonas yra Mokinių sąjungos prezidentas, šiuo metu studentas, bet atstovauja moksleivius.

Jonas Trumpa

Tikrai taip. Keista, ne?

Viktorija Urbonaitė

Aha, tai kaip čia, kaip čia taip yra?

Jonas Trumpa

Yra Asociacijų įstatymas ir tada yra dvyliktokai arba vienuoliktą klasę baiginėjantys mokiniai, kuriems sueina aštuoniolika metų ir pagal tradiciją, arba kaip patys mokiniai sudėliojo šitą sąjungą, jie nesiryžta pasiimti vadovaujamųjų pareigų dviems metams kadencijai, na ir taip sutapo, kad iki 22-ejų metų gali dar žmonės, kurie paprastai dažniausiai būna ilgai Lietuvos moksleivių sąjungoje, veikia žmonės, sukandidatuoti į vadovus.

Viktorija Urbonaitė

Nuostabu. Ir ketvirtoji mano pašnekovė yra Vytautė Marija Petrauskaitė. Labas, Vytaute.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Sveiki.

Viktorija Urbonaitė

Ir Vytautė yra autistiška specialiosios pedagogikos studentė, Panevėžio autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ savanorė. Kiek daug visokių dalykų ir aš žinau, kad Vytautė yra profesionali muzikantė.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Na, kaip ir. Iš esmės baigiau dešimt metų smuiką ir keturis operinį dainavimą.

Viktorija Urbonaitė

Oho.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Tai turiu nemažai patirties. Turėjau stoti į akademiją, bet nestojau.

Viktorija Urbonaitė

Tai turbūt klausimas pats pirmiausias ir visiems tas klausimas, ta įtrauktis, kaip jūs ją išgyvenote savo aplinkoje, savo mokyklose?

Gabrielė Čepavičiūtė

Tai aš galėčiau pradėti, kadangi mes šiandien, manau, specifiškai kalbam labiau apie individualių poreikių žmones, tai, manau, Vytautė labai turės daug ką naudingo pridėti. Aš tai kaip mokinė su fizine negalia, paprasčiausiai pagrindinis klausimas buvo, kai aš ar į pradinę mokyklą stojau, ar dabar

po to į gimnaziją, tai ar paprasčiausiai yra pritaikyta mokykla – ar turi liftą, ar, žodžiu, aš galiu laisvai judėti po tą mokyklą. Tai čia buvo toks pagrindinis klausimas. Kai aš buvau pradinėje mokykloje, tai mokykla nebuvo jinau pritaikyta. Paprasčiausiai mano brolis tuo metu mokėsi toje mokykloje ir jis per kiekvieną pietų pertrauką eidavo ir mane lydėdavo į valgyklą. Tai buvo taip. Būdavo kartais, kad iš viso mano mama atvažiuodavo į mokyklą, kad mane palydėtų iki valgyklos. Mano mama – šauni moteris, jinau metė savo mėgstamą darbą, kad galėtų mane visur vežioti. Į plaukimo treniruotes, į kineziterapiją, į mokyklą. Tai esu tikrai už tai labai dėkinga. Tai va, tai tokia situacija buvo pradinėje mokykloje. Aš labiau tiesiog gal pajutau pradinėj mokykloj tą, kad žmonės kitaip žiūri į asmenį su negalia, nes aš pati šiaip niekada negalvoju, kad aš turiu kažkokią vat negalią ir čia kažkaip išsiskiriu labai. Kai pradėjo vat mokiniai apie tai kalbėti arba kai pamačiau, kad mokytojai turi tą baime, jie nežino kaip elgtis, jie nežino kaip padėti, tai tada aš pradėjau mąstyti, kad nu kažkas yra, reiškiasi. Pradinė mokykla man buvo toks labiau postūmis, nu, pamatyt tą „skirtumą“, kuris gal net neturėtų būti matomas toks, kaip didelis skirtumas. O po to gimnazijoje, kur aš dabar mokausi, Kauno jėzuitų gimnazijoje, tai man labai pasisekė. Jie turi liftą. Tai čia man buvo didelis plusas ir tikrai prioritetas kai aš stojau, kai ieškojom su šeima Kaune mokyklų, bet labai liūdna, nes Kaune tų mokyklų su liftu jų nėra daug. Aš sakyčiau, Jėzuitų yra viena tokia iš jų, kur tikrai turi liftą. Girdėjau, kad kitose mokyklose irgi galbūt yra liftai, bet visą laiką seka „bet“ – jis ten jau neveikia tiek ir tiek metų. Tai, žodžiu, ten nežinia kaip yra. Tai tų keblumų visokiausių tikrai irgi yra.

Viktorija Urbonaitė

Vytaute, kokia jūsų patirtis?

Vytautė Marija Petrauskaitė

Aš iš tikrųjų autizmo diagnozę, bent jau pirmą profesionalią nuomonę, susilaukiau šešiolikos tik metų, nes pastoviai kaip moteris su autizmu praslysdavau pro pirštus, nes mano autistiškas brolis buvo diagnozuotas šešerių metų, septynerių metų, man regis, vos pradėjus eiti į mokyklą, nes iš karto buvo pastebima, kad jis yra kitoks, o aš buvau tiesiog menininkė, tiesiog kitokia, tiesiog artistė, tiesiog nesugebanti susikaupti, o paauglystėje tai tapo tiesiog moteriškos ligos, moteriška net isterija, iš tikrųjų, man yra sakęs gydytojas. Ir vat tokie dalykai. Mano mama pastoviai mane vežiodavo pas neurologus, sakydama „kažkas mano vaikui negerai“, ir jie visi tiesiog sakydavo, kad viskas su ja yra gerai. Mokykloje man iš tikrųjų, kaip žmogui su ne tik nematoma negalia, bet ir pačiai nesuvokiant kas vyksta su manimi, buvo labai sudėtinga. Visų pirma, išsiaiškinau tik tai prieš du gal metus, kad turiu vidutinišką disleksiją, kad ne visiems skaičiai ir raidės makaluojasi ir vinguriuoja ant lapo. Aš visą mokyklą taip praėjau. Man, atsimenu, skaitydavau pradinėse klasėse, sakydavo „Vytaute, praleidai eilutę. Vytaute, tu šitą žodį jau skaitei. Vytaute, sumaišei skiemenis du. Vytaute, šita raidė ne G, o D“. Ir man pastoviai taip būdavo. Mokyklos garsios, mokyklos šviesos, mokyklos aplinkos, kur vaikai kaip aš neturi galimybės niekur pabėgti, todėl dažnai praleisdavau laiką iš tikrųjų moterų tualete slėpdamasi nuo garsų. Iš tikrųjų, kadangi ėjau į menų gimnaziją, moksleivių buvo iš tikrųjų su įvairiais, sakydavo, įvairūs menininkai, dabar susivokėme, kad jie iš tikrųjų dauguma buvo diagnozuoti kaip autistiški arba turintys ADHD. Aš prie jų daugmaž įtapau, mūsų bendruomenė buvo tikrai moksleivių gera, bet problema, iš tikrųjų, visai netikėtai buvo mokytojai. Ir diskriminacija ėjo iš pačių mokytojų, ir kai man pagalbos reikėjo labiausiai susidūriau su labai nemaloniomis situacijomis, ir nuo to laiko, kaip sakant, pašvenčiau save, kad taip negali atsitikti jokiam kitam vaikui, ne mano broliui, ne mano dar vienam jaunesniam broliui, kuris irgi buvo diagnozuotas, mano pusbrolis ir pusseserė turi

kompleksines negalias, kur jie yra neverbalūs, nekalbantys. Taip negali atsitikti. Ir aš studijuojau pedagogiką, bandydama prisidėti prie pokyčio, ir sėdžiu čia irgi kalbu bandydama prisidėti.

Viktorija Urbonaitė

Jonai?

Jonas Trumpa

Taip, tai aš pradinę mokyklą lankiau Vilniuje. Tai aš irgi lygiai taip pat turiu fizinę negalią ir aš atsimenu kaip mane tėtis stumdydavo laiptais aukštyn-žemyn. Ryte tai gerai, kad į pirmą aukštą, bet paskui mes išsikraustėm su šeima gyventi į Rokiškį, į mažesnę miestelį. Ir aš turiu tris jaunesnius brolius. Tai aš matydavau kaip mano tėtis stumdo kiekvieną rytą į antrą aukštą, broliai tada žemyn po pamokų ir man asmeniškai, kaip pasakyti, visą laiką kliūdavo tas dalykas. Aš, matydamas problemą, ir bandydamas kažką dėl to daryti jau ir savivaldybei sakiau, kad, žiūrėkit, mes turime pagal vieną kriterijų pritaikyti mokyklą. Į ją yra galima įvažiuoti, yra rampa, bet, pavyzdžiui, mokyklos teritorijoje iki tos rampos neįmanoma privažiuoti neįgaliojo vežimėliu, nes tiesiog takeliai, na, yra duobės ir vanduo. Na, tai tiesiog tas jautėsi požiūris, kad iš dalies ta prasme kiek mes dažnai susilaukiame tokių mokinių, tiek iš tikrųjų reikia, bet tai buvo pagrindinė savivaldybės gimnazija, didžiausia, pačiam centre ir taip toliau, kur, atrodo, ir logistiškai pats pats racionaliausias dalykas yra tą mokyklą sutvarkyti, kad nuo pirmos bent jau iki dvyliktos klasės vaikai galėtų laisvai su fizine negalia judėti po mokyklą. Kaip aš dar pats pajaučiau asmeniškai, aš jaučiau, aš mačiau kaip mano bendraklasiai bėgioja, žaidžia ir taip toliau, ir tai bet koku atveju buvo iššūkis psichologiškai. Aš manau kiekvienam žmogui su bet kokia negalia tai būna iššūkis. Aš išmokau tuomet su jais sukurti kažkokį ryšį. Jie patys suprato irgi mano negalią ir mes, aš atsimenu, pirmoj klasėj galbūt būdavom labai tolimi ir nesupratę vienas kito su bendraklasiais. Bet aš atsimenu įvykį antroj ar trečioj klasėj pradinių, kur aš kieme, kur jau kitos klasės susirenka, užsiroviau, būdamas pakankamai aštraus liežuvio tuo metu, ir kolegos ten, nu ne kolegos, bet kiti mokiniai, jie jau pasiėmė akmenis, ir aš atsimenu kaip mano klasiokai mane taip va rateliu užstojo, už rankenų ir į klasę atgal. Tai aš manau, kad kažkoks ryšys ir kažkokios pamokos ir man, ir klasiokams iš to mano buvimo toj klasėje tuo metu buvo. Buvo ir nepatenkintų klasiokų tėvų, kaip aš dabar kartu su jais mokysiuosi, kaip tai paveiks jų vaikų ugdymą ir taip toliau.. Tai atrodo ne taip seniai, bet jo, čia mano tokie patyrimai.

Viktorija Urbonaitė

Lina?

Lina Garbenčiūtė

Na, mano patirtis, jau daug laiko praėjo, kai aš mokiausi mokykloje, bet galbūt atliepiant ir kolegų pasidalintom istorijom turbūt nori nenori, pagalvojau kaip buvo tas laikas, kai aš mokiausi mokykloje. Tai aš nemačiau žmonių su negalia. Nemačiau kolegų su negalia ir tikiu, kad buvo, buvo mano klasiokų, kurie turėjo tam tikrų poreikių, bet tuo metu apie tai tiesiog nebuvo kalbama ir jie buvo matomi kaip problema arba tiesiog, na, jie neegzistavo tarsi. Ir aš irgi galvoju apie savo tolimesnius pasirinkimus gyvenime, kad nori nenori tas švietimas, įtrauktis, jie yra labai svarbūs. Ir, turbūt, šiaip, na, su negalia kiek susiduri ir artimoje aplinkoje ar draugų rate, tai supranti, kad švietimas mums yra kaip pamatas toksai, kad vaikai, kurie mokosi kartu, jie vėliau gyvena kartu, dirba kartu ir jiems nekyla jokių iššūkių. Viskas labai natūraliai priimama, o tos istorijas, kuriomis ir dabar, šiandien,

pasidalino kolegos, tai tikrai, galima sakyti, sukrečia, nes, atrodo, tiek daug dar kalbame, bet vis dar iškyla daugybė iššūkių, kurie, atrodytu, neturėtų būti tokie dideli.

Viktorija Urbonaitė

Aš suprantu, kad viena, ką kalba mokytojai, ką kalba mokyklų vadovai, ką mėgsta kalbėti politikai, yra vienaip, bet visai kas kita, kai jūs kasdienybėj patiriate. Kaip jūs manote, ar mes pakankamai suteikiame to balso jums patiems kalbėti ir pasakoti, kad jums reikia lifto elementariai? Kur atrodo taip paprasta taigi išspręsti šitą klausimą, tikrai ne raketų mokslas ar pritaikyti klasę, ar kažkokios kitos rampos, užvažiavimai. Ar mes pakankamai patys įdedam pastangų ir ar mes leidžiame jums šnekėti, ir patiems jauniems žmonėms? Kaip jūs išgyvenat tai? Kaip jūs matot?

Gabrielė Čepavičiūtė

Aš manau čia žiūrint kokių lygmeniu žiūrėsi, nes, pavyzdžiui, tarkim, mano dabartinė mokykla, Kauno jėzuitų gimnazija, jie tikrai pakankamai šitu klausimu yra atviri ir labai buvo ta prasme draugiški. Ir tikrai suprato kokia yra mano situacija, kad tas liftas man tikrai labai atlieka didelį vaidmenį ir netgi buvo, jog vienoj vietoje, kur buvo laiptai, tai jie irgi padarė rampą. Buvo mano spintelė, pavyzdžiui, jinai labai palyginus aukšta, tai man net padarė lentynėlę žemiau. Tikrai šituo klausimu, pavyzdžiui, mano mokykla buvo labai atvira, bet jeigu žiūrint tarkim kokių nors, nežinau, tuo aukščiausiu, tokiu politiniu lygmeniu, kaip politikai klausosi, tikrai... Nu, tarkim, dabar galima... Jau praėjo Seimo rinkimai, jau čia, žodžiu, formuosis visos koalicijos ir taip toliau, tai aš kaip aštuoniolikos metų vis tiek žmogus, nu ir šiaip domiuosi politika, vat aš ėjau balsuoti jau šiais metais. Vienas iš aspektų, ką aš žiūrėjau, tai kaip politinės partijos aprašo savo planą žmonėms su negalia. Galiu pasakyti, kad didesnė dalis arba neužsimindavo, arba užsimindavo labai abstrakčiai, kad vos ne gerinsim sąlygas, taip toliau, bet kaip specifiskai tai padarys, ką jie tiksliai darys – nebuvo. Buvo, realiai, aš sakyčiau, kas taip aiškiausiai užsiminė apie žmones su negalia, tai buvo Laisvės partija, bet aš manau čia tas privalumas, kad jie turėjo Moniką Ošmianskienę, kuri vis tiek tą puikiai supranta. Tai vat jie sakyčiau tiksliausiai aprašė vat šitu būtent klausimu. Bet, tarkim, dabar mes dabartiniam Seime išrinktam neturime nei vieno žmogaus su, tarkim, fizine negalia, kas irgi pasidaro baisu, nes tu supranti, kad tos reprezentacijos nebėra. Ir ką tada tokiu atveju daryti, kai tu žinai, kad nėra jokio žmogaus pas kurį tu nueisi ir kuris tave supras, ir kuris tave išgirs? Nes dabartinės, sakau, partijos, jos savo planuose tokj... Pamini tuos žmones su negalia, bet yra labai abstraktu.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Mano nuomone, kalbėti nebeužtenka, metas veikti, nes aš atvirai pasakysiu – aš dalyvauju... Nemėgstu šito žodžio „aktyvizmas“, nes, mano nuomone, tai yra tiesiog žmogaus teisės. Ir aš kalbu kas priklauso kitiems žmonėms. Aš dažnai vat sakau, kad aš autistiškiems žmonėms stengiuosi suteikti balsą, nes ne visi sugebame kalbėti, ne visi esame verbalūs. Apskritai, ne visi žmonės su psichosocialinėmis negaliomis gali išsakyti, o aš sugebu susikaupti. Mano nuomone, nebegalime šnekėti tiesiog apie ką reikia padaryti. Reikia ten, reikia ten, reikia šito, reikia ano. Bet ar jūs šitą padarysit? Visiškas absurdas kai kiekvienais metais, tarkim, keičiasi edukacinės sistemos, egzaminai ir viskas makaruojasi aplinkui, bet praktiskai nieko praktiško ir tikslingo nėra padaroma. Tarkim, buvo prezidentiniai rinkimai, vat kalbant truputį vat apie politiką, ir man labai užsikirto vieno kandidato požiūris į moksleivius ir į mokslą, kad moksleiviai turi maždaug per daug teisių ir per daug reiškiasi, ir reikia sugriežtėti. Visų pirma, rezultatai krenta ne šiaip sau, jau kalbant apie įgalius ir neurotipiškus

moksleivius, bet, kadangi, kaip jūs sakėte, mūsų jau 50 tūkstančių, 2017 metų skaičiau neseniai straipsnį, buvo 40 tūkstančių. Tai reiškia, kad mūsų drastiškai daugėja. Mūsų vis daugiau diagnozuoja ir vis daugiau visko atsiranda. Mes privalome keistis. Mes privalome, kad jau fiziškai pritaikyti erdves neįgaliesiems, tai čia turėtų būti akivaizdu. Nepritaikyti yra Jungtinių tarsių konvencijos pažeidimas neįgaliesiems, o tokiems kaip aš, kurių negalios nėra matomos, aš viską, ką galiu daryti, tai kalbėti ir sakyti, kad mūsų sistema netinka ne tik mums, bet apskritai visiems. Mums reikia didelių pokyčių. Mums reikia žmonių, kurie pažintų tai, kas yra naudinga moksleiviams ir implementuotų tai į švietimo sistemą, nes kalbėti nebeužtenka.

Jonas Trumpa

Tai jeigu klausimas yra kiek moksleivius girdi, tai iš Lietuvos moksleivių sąjungos, kaip vienintelės nevyriausybinės organizacijos, kuri atstovauja moksleiviams, perspektyvos čia būtų galima šnekėti daug ir ilgai. Iš tikrųjų, jaučiame, kad mus labiau, net ir iš tikrųjų paprasčiau, girdi nacionalinė valdžia, ką reiškia ministerijos arba netgi Seimo nariai Švietimo ir mokslo komiteto neįgaliesiems, ir čia būtų galima duoti keletą pavyzdžių. Aš galiu per savo asmeninę istoriją eiti, tai yra švietimo tarybos, kurios turi moksleivių atstovus savo sudėtyje, ir tie moksleiviai kartais kelia problemas, kur protokolai yra ieškomi po du metus dėl to, nes ten buvo pozicijos konkrečios, rezoliucijos, kurios buvo, dokumentai, į kurias savivaldybė privalėtų reaguoti ir tada savivaldybė jų neranda. Ir eini, ir ieškaisi, ir jeigu tu esi vienas, tai tu dažniausiai ir atrodo kaip tas isteriškas jaunas žmogus, kuris nori, kad dabar tau čia asmeniškai kažką ateitų valstybė ir sutvarkytų. Tai pastebime, kad savivaldybių lygmenyje, mokyklų lygmenyje mokiniai su savo poreikis yra dažniau apsisvaromi iš procedūrinės pusės. Na tai, kad įsivaizduokim moksleivį einantį ir darantį lobizmą savivaldybėm ir kitom institucijom. Jam reikia žinoti procedūras, reikia savivaldybės visus reglamentus būti perskaičius ir dauguma mokinių to nedaro. Mes per pilietiškumo pamokas to nesimokome – kaip naudotis savo pilietinėm teisėm, kažko reikalauti iš atstovų. Tai bendrai sakytumėm, kad tikrai trūksta to įsiklausymo. Įtraukiojo ugdymo kontekste mes turim turėti aprašą kaip šitas ugdymas yra vykdomas. Tai mes šito aprašo kol kas dar neturim iš ministerijos, nors įtraukijį ugdymą kaip šalis jau įgyvendiname nuo rugsėjo mėnesio. Tai visą laiką yra nuoširdumo klausimas ir tada lyderystės, atsistoti ir pasakyti, kad dalykai nėra tokie, kokie turėtų būti iš atstovų. Aš asmeniškai to tikėčiausi, Lietuvos moksleivių sąjunga to tikėtusi, jeigu yra kažkoks reikalas ir yra atstovai, kuriems rūpi, tai jie turėtų komunikuoti ir neigiamas žinutes, nes daug pozityvo iš politikų girdėti, iš tikrųjų.

Lina Garbenčiūtė

Na, norisi pasidalinti, kad ir visuomenėje girdisi, kad dar ne laikas, dar pasiruoškime, dar ateis. Ateis tas laikas, jau mes tada būsim įtraukūs ir jau tada galės visi ateit pas mus į mokyklas.

Viktorija Urbonaitė

Bet kada tas laikas ateis?

Lina Garbenčiūtė

Tai jis niekada neateis. Jis jau vakar buvo. Mes tiesiog turim pripažinti, kad ta įvairovė yra tiesiog, na, mūsų labai natūrali visuomenės dalis ir viskas padaroma darymo būdu, ir kai kažkas nesigauna, iš to pasimokai ir judi toliau. Jeigu šiek tiek prie programos „Tūkstantmečio mokyklų“, tai irgi man buvo kiek netikėta, kad programoje yra ta įtrauktis kaip komponentas pasirinktas ir turiu pripažinti, kad su

kolegėm, su kuriom mes dirbame būtent įtraukties tema, mums tai yra ir didžiulė dovana, nes mes pagaliau turime galimybę labai garsiai kalbėtis su mokyklomis ir savivaldybėmis apie tai, kad, žiūrėkit, yra resursas ir pagalvokime ką mes dabar galime padaryti. Jeigu nėra panduso, tai gal pasistatykime pandusą. Jeigu nėra kompetencijų, tai galbūt investuokime šiek tiek į tas kompetencijas. Galbūt neturime kažkokios konkrečios patirties kaip dirbti su vienais ar kitais poreikiais, gal galime iš kitos savivaldybės pasikviesti žmones. Ir tie procesai ilgą laiką atrodė, kad jie nejudė išvis, bet kai šiek tiek atsitrauki, pasižiūri, kad, na, mes jau nebeturime galimybės žengti atgal, jau eiti tik į priekį ir tuos barjerus ir tas, na, iššūkius po truputį įveikti.

Jonas Trumpa

Dar pamiršau pasakyti, kad švietimo pagalba yra toks dalykas, kur padeda mokytojams susigaudyti va tokiose situacijose, dabar, įtraukiamam ugdymui vykstant, kaip spręsti konkrečias individualias situacijas ir individualiai pagalbai, švietimo pagalbai, lėšos yra skiriamos ir iš valstybės, ir tada gali savivaldybės papildomai skirti. Tai atsirado tikrai, sakyčiau, kad, mano akimis, didelė savivaldybių dalis, aišku, mažiau negu pusė, kurios mažino lėšų švietimo pagalbai vat šiais metais, žinodamos, kad nuo rugsėjo startuoja įtraukusis ugdymas.

Viktorija Urbonaitė

O jūs pastebėjot, kad kai mes kalbam apie įtraukujį ugdymą vis tiek čia per vieną kabelį, tarsi atrodo šalia, eina tema apie kurią mes gal nepaliečiam taip labai, bet ta patyčių tema, arba ar nėra taip, kad net ir tas elementaraus lifto nebuvimas ir panduso nepastatymas, čia irgi yra tų pačių patyčių dalis? Ne vien tik žodinių, bet ir veiksmų.

Gabrielė Čepavičiūtė

Taip, realiai tu kai esi žmogus, pavyzdžiui, iš savo patirties kalbu, kai tu ateini į kažkokią instituciją ir ten nepritaikyta yra ir tu pamatai, kad yra labai ta prasme sudėtinga... Yra pikta, bet ateina momentas, kai tu pasijauti toks, galima sakyti, bejėgis, nes tu supranti, kad tu tuo atveju, va dabar, tiesiogiai tą sekundę, nieko negali padaryti ir turi susitaikyti su tuo. Tai tikrai tas nepritaikymas yra, žinoma, nerimtas žiūrėjimas į žmones su ar tai fizine, ar kitokia negalia. Tai čia tiesiog, aš sakyčiau, toks apsimetimas, kad mūsų nėra, arba tas firminis, kad, žodžiu, mes čia kalbėjome prieš šitą visą įrašymą, kad sako nėra poreikio, bet tas poreikis tikrai yra, nes žmonių su negalia, Lietuvoje yra jų labai daug. Ir čia kaip irgi, Lina minėjo, kad žmonės su negalia Lietuvoje yra, kaip ten, didžiausia mažuma? Taip sakėt? Tai va, tai tas poreikis, jis tikrai yra ir, žinoma, tai yra diskriminacija, ta prasme pačiu, jeigu taip, aiškiausiu žodžiu pasakyta.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Daug kalbėdama apie tai susivokiau... gal truputį skambės taip žiaurokai, kad, deja, žmogui kartais neišaiškinsi, kad mes, žmonės su negalia, egzistuojam ir jūs nieko negalit padaryt. Mes privalome vienas kitam padėti, bet kai tiesiog žmogui, tarkim, neišaiškinsi, kad mes privalome rūpintis vienas kitu, tai yra liūdna realybė su kuria susidūriau vėl ir vėl, ir vėl, ir vėl. Tada bandžiau prieiti iš tos pusės, kad niekada nežinai, kad gal vienas koks incidentas arba tiesiog negailėstinga laiko tėkmė ir tau reikės rampų, ir tau reikės lifto, ir tau reikės prisitaikymo. Galų gale, visi su laiku nebegali daryti visko taip, kaip galėjo jaunystėje. Visiems reikia pritaikymo, bet tada yra klausimas apie psichosomatinę negalią. Žmonėms, kurie gali judėti, kurie galbūt ir atrodo „normaliai“, bet negali

išsėdėti klasėse, nes dilgsi viena šviesa viršuj ir juos tai taip erzina, kad net pradeda skaudėti galvą arba pykinti. Tarkime, man pradeda svaigti galva ir pradėdu jaustis lyg slysta žemė iš po kojų. Klausimas apie patyčias grįžtant, aš pastebėjau, kodėl kalbu būtent apie lyg ir suaugusius žmones ir jų perspektyvas, kad, manau, kad mes susidūrėm, kad klasiškai dažniausiai būna tie, kurie mus apgina. Klasiškai būna tie, būna patyčių, žinoma, dėl visko, bet klasiškai būna tie dažniausiai, kurie padeda. Visada atsiras tas žmogus tavo klasėje, kuris tau padės, bet kai mokytojas atvirai diskriminuoja prieš žmogų, turėdamas autoriteto poziciją, tai yra siaubinga. Aš, kalbant apie patyčių vat istoriją, kaip tik kilo į galvą, susidūriau su patyčiomis nesusijusiomis dėl negalios, bet galų gale tai tapo apie negalią, kai mane apspito grupė mergaičių ir mane pradėjo visaip vadinti ir grasinti direktore, nes mano pusseserė jas apiburėjo Facebooke mane gindama. Aš tikrai to neprašiau, bet esu dėkinga už tai, bet galų gale man tai atsipirko, ir aš patyriau... Aš atsisėdau, atsimenu, kampe, kai jos mane apspito ir patyriau autistišką išlydį. Išlydis yra kai tavo nervinė sistema būna perkraunama – nieko nebegirdi, nieko nebematai ir gali tiesiog rėkti arba verkti. Tiksliai neatsimenu kas vyko, nes mano sistema buvo tiesiog atsijungusi, bet kai atsibudau prieš mane stovėjo dvi mokytojos ir jos į mane žiūrėjo tokiu pasišlykštėjusiu žvilgsniu. Vietoj to, kad padėtų mergeitei, gulinčiai realiai ant grindų, besipurtančiai ir žviegiančiai, mane pavadino nesveika mokytoja ir aš niekada šito nepamiršiu. Paskui sugrįžau į kabinetą ir mokytoja mane visą apsiverkusią liepė atsiprašyti prieš visą klasę, kad aš pavėlavau, ir man parašė pastabą. Niekas nepaklausė kas man atsitiko ir tuo metu, nors neturėjau diagnozės, ryškiai buvo matoma, kad aš esu krizėje, aš esu kritinėje pozicijoje. Tos mergaitės iš karto nustojo mane apstoti ir sako – „Ar tau viskas gerai? Kas atsitiko? Atsiprašome, negalvojome, kad taip bus.“ O mokytojos mane vadino nesveika, bet štai aš sėdžiu, studijuodama pedagogiką, bandydama ieškoti empatijos mokytojams, bendraudama su mokytojais, bandydama ieškoti kalbos bendros ir aš manau, kad reikia prieiti prie šito klausimo iš žmogaus teisių principo, deja, nes iš empatijos ir iš bandymo susikalbėti, patikėkit, bandžiau, bet tiesiog kartais reikia priminti. Visai neseniai labai gerą straipsnį skaičiau profesoriaus Jono Ruškaus, kuris dėsto ir man, labai didelę garbę jaučiu dėl to, 2017-liktais parašė apie įtraukujį ugdymą manoteises.lt straipsnį ir atvirai atskirti žmones su negalia yra diskriminacija ir žmogaus teisių pažeidimas. Tai mes galime teisiškai ieškotis pagalbos, nes, deja, susikalbėti ne visada išeina.

Lina Garbenčiūtė

Man tai labai kažkaip nuskambėjo tai kuo pasidalinai, kad, na, tu studijuoji pedagogiką ir kad tu būsimą mokytoja, kad tu ateisi į mokyklą ir tu būsi tas pavyzdys, kuris ir tuos vaikus įkvėps, ir, aš tikiu, kad kitus mokytojus, nes labai svarbu, kad ir mokytojai būtų įvairūs ir kad mes suprastume, kad ir mokytojas gali negalią turėti, nes, nu, jisai greičiausiai turi, bet galbūt slepia, bet galbūt nešneka apie tai, nes ta įvairovė, jinai yra tokia natūrali, kad tikrai labai labai visą laiką yra malonu girdėti tas istorijas, kurios, na, vat būtent kaip Vytautė sako, kad atstovėti už save ir kalbėti garsiai, tai yra labai svarbu.

Jonas Trumpa

Aš asmeniškai iš patyčių pusės, ką esu patyręs aš, kai persikraustėm gyventi į Rokiškį, penktoje klasėje, buvau ką tik išėjęs iš to laikotarpio kai reikėjo būti neįgaliojo vežimėlyje ir pradėjau vaikščioti, bet buvau nutukęs, dėl to, nes 4 metus nieko daugiau neveikiau, tik sėdėjau, ir labai sunkiai judėjau koridoriais. Ten koridoriai progimnazijose būna tokie užkišti, daug mokinių bėga, skuba ir taip toliau, ir tas toks, na, paauglystės vyriškos tokios amžius, kai norisi pasirodyti visiems, ir kažkokiam

vaikinukui, kuris tuo metu buvo septintokas ar aštuntokas, aš nedaviau kelio, nes aš tiesiog nepastebėjau, neturiu kur pasitraukti ir šiaip nu einu, nes, man jau ir taip sunku eiti ir mes pečiais susirėmėm, ir tada mes kibome vienas kitam į atlapus. Aš, aišku, nenusileisiu, nes nu čia mane lygioje vietoj pradeda daužyti, mokytoja išlenda iš lietuvių kabineto, sako: „Baikit, baikit, Jonai, kaip tu taip galėjai, iš tokios geros šeimos“ ir taip toliau. Nu ir nueinu pas direktorių ir taip toliau, ir direktorius žino irgi šeimą ir taip toliau. Sako „taip, supratau, viskas gerai, eik ramus“, bet aš galvoju, o jeigu va to „geros šeimos“ faktoriaus nebūtų ir nė nežinotų mano ten tokios istorijos, kaip aš turėčiau paaiškinti kodėl aš čia kažką padariau ar kaip padariau, arba nežinotų tos istorijos. Tai man labai pasisekė šitoj vietoj. Tai aš manau, kad šiaip, bendrai Lietuvos moksleivių sąjunga turėtų daugiau kalbėti ir galėtų daugiau kalbėti apie patyčias, ir kalba, ir daro. Tik tai, kad visą laiką trūksta mokinių, kurie prisijungtų ir tai išnaudotų kaip platformą. Tai va čia galėtų būti mano žinutė, nes mes čia labai ilgai prie šito atsakymo užtrukom.

Lina Garbenčiūtė

Aš tiesiog irgi noriu dar pridurti, kad skaičiau, vat šiandien kaip tik, tyrimą, kurio dar nespėjau išvynioti viso, bet bent jau trumpa buvo žinutė apie tai, kad Lietuvos mokslininkai atliko tyrimą apie patyčias ir apie rezultatus akademinis, ir kad tai yra labai smarkiai koreliuojantis dalykas, kad būtent patyčios yra vienas iš didžiulių barjerų dėl ko tie rezultatai mokyklose ir nėra kažkaip labai ypatingi ir kad, na, tai labai tampriai susiję su tuo kaip konkretus vaikas jaučiasi toje mokykloje. Jeigu jįsai patiria patyčias arba kažkas tyčiojasi, tai tiesiog labai labai tampriai susiję ir su rezultatais.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Aš dar norėčiau trumpam pridurti apie patyčias. Kodėl aš tokią didelę atsakomybę dedu ant pačių mokytojų? Visų pirma, vaikų ir paauglių dar nėra susiformavęs iš tikrųjų moralumas smegenyse, tas yra labai didelis faktorius, tačiau mokytojas turi autoritetą ir jis iš tikrųjų parodo kaip viskas vyksta. Jeigu mokytojas ignoruoja patyčias, jos vyks dar daugiau ir dar smarkiau. Aš ėjau vienu tarpu į tarpą dvejų metų, ėjau į Vilniaus Tallat-Kelpšos konservatoriją, ne konservatoriją. Aš sakau šitą mokyklą vardu, nes tikiuosi, kad ji pasitaisė, nes tai buvo tiesiog siaubas. Mokytojai ignoruodavo atvirai net narkotinių medžiagų vartojimą mokyklos teritorijoje, klasėse ir aš tiesiog mačiau prieš savo akis kaip mokytojo autoritetas ir tiesiog nusukimas akies gali paveikti visą klasės struktūrą, ir kaip rezultatai visų mokinių krito siaubingai, ir kaip nesaugi sudaryta erdvė paveikė mokinius. Ir nors mokykla turėjo liftą, nors mokykla turėjo mokinę su regėjimo negalia, tai buvo viena prasčiausių mokyklų, kuriose esu buvusi, nes mokytojas turi didžiulę atsakomybę.

Jonas Trumpa

Aš tiktai norėčiau dar įgarsinti statistiką prie viso šito klausimo. Tai iš tikrųjų pas mus yra tokia situacija, kad per du mėnesius pusė mokinių Lietuvoj patiria patyčias. Tai, gerai, praeina dar du mėnesiai, tai paskui kita pusė greičiausiai kažkaip įeina į tą kitą pusę. Tai čia yra oficiali statistika, yra ministerijos duomenys, čia net ne Lietuvos moksleivių sąjungos rinkta, tai gali visi rasti internete kam rūpi problema, tai čia ir ne tik su negalia susiję, bet ir krūva kitų dalykų. Šiaip galima kaltinti visuomenę labai lengvai.

Viktorija Urbonaitė

Jūs klausotės tinklalaidės „Postūmis: Dialogai švietimo pažangai“ ir šiandien kalbamės tema „Jaunimo žvilgsnis. Įtraukios mokyklos patirtys.“

Prašau prisipažinti, Gabriele, kaip yra su tom paralimpinėm varžyboms ir kaip reagavo klasės draugai. Čia juk toks didelis dalykas.

Gabrielė Čepavičiūtė

Čia nuo tokių rimtų temų, tai... Šiaip klasės draugai, aš turiu ta prasme savo klasėj žmonių, su kuriais esame artimi draugai, ne su visais žmonėmis, kurie yra mano klasėje aš bendrauju artimai, tai toks tas realiai, nežinau, ir požiūris. Labai palaikantys mokytojai buvo, administracija visa mokyklos, tai tikrai džiaugėsi, palaikė, sakė, kad žiūrėjo. Tai man tas labai daug reiškia. Žinoma, nes žinoti, kad vis tiek yra žmonių, kurie palaiko tikrai didžiausia dovana. Aš nežinau ko jūs klausiat, jeigu jūs klausiat ar aš kažkokių patyčių dėl to, kad į paralimpines išvažiavau, tai tikrai nesulaukiau. Aš manau čia būtų labai kvaila.

Viktorija Urbonaitė

Gal kaip tik aš priešingai klausiu, ar tas pasididžiavimas ar jisai užgesina tas patyčias?

Gabrielė Čepavičiūtė

Šiuo metu aš patyčių nepatiriu, tai nuo to pradėsiu. Aš patyriau patyčias nuo penktos iki kažkur septintos klasės. Bet vėlgi, įsikišo administracija ir su tuo susitvarkė, tas žmogus, dabar jis jau nebesimoko. Jis išėjo tiesiog iš mokyklos. Aš nežinau ar tokie dalykai slopina patyčias, kadangi jeigu žmogus tyčiojasi, jis gali dėl bet ko tyčiotis. Ta prasme, jeigu jis norės, jis būtinai suras priežastį. Ir dažniausiai žmonės, kurie tyčiojasi, jie negalvoja ta prasme kažkaip logiškai, nes tokie žmonės, jeigu jie sustotų ir galvotų logiškai, jie nesityčiotų paprasčiausiai. Tai jeigu jie nori, jie tyčiosis ir tai, kad žmogus kažką galbūt pasiekęs ir yra kažkoks talentingas, tikrai to nesustabdys, nes man paprasčiausiai gali sakyti, kad, o dalyvauji paralimpinėse, aha, bet vis tiek ten turi negalią ir viską. Nu, ta prasme, sakau, gali prie bet ko prisikabinti.

Viktorija Urbonaitė

Ar įmanoma susitvarkyti ir sustabdyti tas patyčias? Ir kaip jūs galvojat? Ir kokios mūsų pastangos turėtų būti?

Gabrielė Čepavičiūtė

Patyčios tikrai yra, kaip mes dabar kalbame, ir išsiaiškinome, kad tai yra labai didelė problema, ir, žinoma, kad yra būdas sustabdyti tas patyčias. Tai dabar iš viso pokalbio, kiek suprantu, tai, žinoma, yra mokytojų autoriteto klausimas, bet dar norėčiau pabrėžti, jeigu mes kalbam apie patyčias mokykloje, pavyzdžiui, ir vis tiek visgi manau, kad mokyklos turėtų daug į tai atkreipti dėmesį, nes ypač kokios pradinės mokyklos, nes tai yra žmonės, kurie po to užauga, eina toliau ir toliau bendrauja su žmonėmis, tai kuo mes anksčiau dėsime tą pagrindą, kad tai yra netoleruotinas dalykas, tuo bus geriau. Bet čia yra administracijos, manau, klausimas, kaip griežtai reaguoja į tai, nes labai daug, jeigu atsiversite kokių nors mokyklos taisyklių, tai ten bus, kad patyčios, ir ten, žodžiu, bus pirmas įspėjimas, antras įspėjimas, gal dar koks trečias, žodžiu, kad tų įspėjimų yra tikrai daug. Tų šansų yra duodama labai daug. Aš manau, kad tam tikrais atvejais turėtų būti žymiai griežčiau

žiūrime, nes visgi mes matome, jog ta prasme kai kurie žmonės dėl patyčių pasirenka ir patį skaudžiausią atvejį – tai atimti sau gyvybę. Tai kaip tokiam žmogui pasakyti, kad vat iš tavęs tyčiojasi, bet tu dar čia palauk tuos, nežinau, šešis kartus, tuos šešis įspėjimus ir tada galbūt kažkas bus? Reikia, žinoma, kalbėtis, reikia analizuoti kodėl tas žmogus tyčiojasi, nes dažniausiai vaikai irgi, kurie tyčiojasi, čia yra ir ta prasme iš aplinkos kokios atėjo. Va čia kaip Jonas kalbėjo tos ale „teigiamos“ šeimos, bet turiu omeny, kad vis tiek žmonės, kurie tyčiojasi, jie irgi turi kažkokių piktumų. Jie nesupranta, nes aš manau, kad žmonės, kurie skleidžia pyktį, jie skleidžia pyktį iš nesupratimo stokos. Jie nesupranta, jie nežino, jie bijo. Tai reikia paprasčiausiai kalbėti, komunikuoti ir, sakau, tai daryti kuo galima anksčiau.

Viktorija Urbonaitė

O nėra taip, kad, pavyzdžiui, mes turėtumėm, na, mokytojai arba administracija, kai ateina į klasę vaikas, kuriam reikalingi kažkokie, na, specialieji pagalbai, specialus tas ugdymo planas arba negalia kažkokia specialieji, kad paruoštų tą klasę? Ar reikalinga tai yra, ką jūs manote?

Vytautė Marija Petrauskaitė

Tokie dalykai nėra paruošiami. Apskritai tai turi būti atviras pokalbis. Tai turi būti visuomeninis, bendruomeninis dalykas.

Viktorija Urbonaitė

Tai čia vadinasi yra visuomenės reikalas visos?

Vytautė Marija Petrauskaitė

Nes, nu... Žinoma, nes, nu, ir namuose turime kalbėti su savo vaikais, kad visokių yra, supažindinti su įvairiomis negaliomis ir kokie gali būti žmonės, tas pats yra su etninėmis kultūromis ir lytinėmis orientacijomis. Tai yra tiesiog dalykas, kuris yra natūraliai atsitinkantis ir su tuo reikia susipažinti. Apie pačias patyčias, dažnai vat, kaip sako mokyklos, kad, nu, bus įspėjimai ir gal maždaug susitvarkysime ir dažniausiai nesusitvarko. Aš, kaip ateities mokytoja, pedagogė, bandau žiūrėti į, kaip sakant, patį šaltinį viso šito. Kodėl tas vaikas tyčiojasi? Kas jam yra potencialiai negerai? Reikia skirti resursų. Negalima – tiesiog įspėjimas, nesityčiok ir maždaug eik iš čia. Tam vaikui reikia arba tam paaugliui reikia pagalbos, nes aš pati patyriau labai brutalias patyčias Tallat-Kelpšos konservatorijoje. Ypač vienas žmogus, jisai susidūrė su labai daug problemų su narkotinėmis medžiagomis ir tai buvo akivaizdu, nes tas žmogus buvo paskui patalpintas į tam tikrą, man regis, gydymo skyrių, būtent dėl šitų problemų ir aš tiesiog negalėjau nusukti savo nugaros, sakydama, kad mane įskaudino. Man buvo to žmogaus ne tik gaila, bet aš norėjau paklausti kodėl mūsų mokykloje yra psychologė, bet jam nesuteikiamos paslaugos? Kodėl jam nesuteikiami resursai? Kodėl tie vaikai, kurie iš prastesnių šeimų yra irgi diskriminuojami pagal klasę? Maždaug jeigu tu esi prastesnis, jeigu tu neturi tiek pinigų, ai, tai čia normalu, kad jisai tyčiosis, nes jis nesupranta kitaip. Ne. Mes privalome suteikti visiems resursų ir paklausti patyčinių. Žinoma, suteikti discipliną, kad tai yra netoleruojama. Tačiau – „Aš tave matau, aš tave girdžiu. Kas atsitiko? Kodėl tu jauti tiek daug pykčio?“ – nes kitaip su problema nesusitvarkysime.

Jonas Trumpa

Taip, aš norėčiau pridurti du dalykus. Tai vienas dalykas ką galima padaryti, tai galima užtikrinti, kad mokyklų psichologai, kurie yra, jie laikysis konfidencialumo ir neišpasakos dalyko, kurį išgirdo iš mokinio, kuris jau drįso kreiptis pagalbos, ateiti ir sakyti „iš manęs tyčiojasi arba aš turiu tokių problemų“, taip toliau. Tai yra prevencija prieš savižudybes, prieš labai daug dalykų, prieš narkotikus.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Dar pridursiu trumpam – konfidencialumas ne tik kitiems mokiniams, bet ir kartais pačio mokinio tėvams, nes kartais patyčininkai ir tie, kurie tyčiojasi iš kito, jie susiduria su smurtu namuose ir jeigu pasakysi va, tarkim, įspėjimas už patyčias. Žinot kas tiems vaikams atsitinka namuose?

Jonas Trumpa

Tai va, tai jeigu eini pas mokyklos psichologą, būtų gerai turėti tokią nuotaiką, kad tai liks tarp tavęs ir tavo psichologo kabinete, nes dabar džiaugiamės, kad juos turime. Čia Lietuvos moksleivių sąjunga paskutinius keturis-penkis metus buvo vien tiktai apie tai, kad reikia psichologo mokykloje ir ne vieną dieną ten per savaitę. Dabar kalbame apie tai, kad turėtų laikytis konfidencialumo tie psichologai. Ir aš norėčiau dar, kad mes vat atkreiptumėm būtent tą dėmesį į dinamiką, kur yra mokytojas-tėvai. Mokytojai dažnai mėgsta sakyti, kad vaikai ateina iš šeimų su tokiom moralinėm vertybėm, su tokiu auklėjimu, koks yra pas tą šeimą. Tai čia yra tėvų atsakomybė. Tėvai sako, kad mes tikimės, kad mokytojas bet koku atveju bandys normalizuoti, kažkaip kažką daryti, su tuo mokiniu kalbėtis. Nu vat sistema, valstybė, psichologė ir taip toliau pagelbės ir iš tikrųjų, galbūt, jeigu reikėtų pasakyti kaip mąsto mokiniai, tai mokiniai tikrai mato mokytoją tuo metu, nuo aštuntos valandos iki trečios valandos, kaip situacijos šeimininką. Jeigu mano dvi klasiokės susimušė prieš mano akis, realus atvejis mokyklos koridoriuje, ir mokytoja tiesiog suleido visus ramiai į pamoką ir nereagavo į tą situaciją, tai tu nesitiki, kad tavo tėvai bus ten, kad jie išspręs tą situacija, ar ten kažkaip kažką. Tu tiki, kad mokytojas pasakys – velniop pamoką, šnekamės apie tai kas čia įvyko ir kodėl mes padarėme taip, ir kažkaip spręsti tą situaciją, kaip tada kitiems aplinkui reaguoti. Tai mokytojas yra tas suaugęs, brandus žmogus, kuris ten yra tuo metu prieš tave ir kaip jisai reaguos į tą situaciją, tai greičiausiai pasako ir kaip tu turėtum reaguoti, arba kaip normalu reaguoti.

Lina Garbenčiūtė

Tai aš tiesiog nesikartosiu, nes tikrai daug labai minčių buvo išsakyta ir man atrodo, kad tai, ką Jonas ką tik įvardijo, kad labai svarbu čia ir dabar reaguoti, kad neatidėti, netoleruoti, ne kažkokiais įspėjimais spręsti problemą, bet iš karto reaguoti ir analizuoti kodėl vienaip ar kitaip reaguojame į situaciją. Jeigu kalbame būtent apie specialiųjų ugdymosi poreikių arba negalią turinčius moksleivius klasėje, tai man atrodo, kad gal ir verta turėti tą pokalbį ir atėjus, ir atvirai pašnekėjus, ir paaiškinus. O tai kodėl vat kartais reikia išeiti kažkuriam konkrečiam klasiokui? Kodėl reikia pailsėti, tarkim, pamokos metu arba kažkaip kitaip spręsti užduotį? Ir tas atviras kalbėjimasis tiek su mokytoja tėvų, mokinių, na jisai vis tiek labai leistų nuimti tą šydą tokį, nes mes dažniausiai bijom to, ko nepažįstam, ko nesuprantam ir dėl to kyla galbūt kažkokios ir emocijos kai, na, ir tos patyčios atsiranda.

Viktorija Urbonaitė

Gerai, visiškai pabaigai. Kaip jūs įsivaizduojate, kas yra finale atsakingas, labiausiai atsakingas už tai, kad ta įtrauktis būtų sėkminga?

Vytautė Marija Petrauskaitė

Švietimo sistema, iš tikrųjų, visi žmonės, kurie sudaro švietimo sistemos pačią eigą, nes norėčiau sakyti, kad mokyklos administracija, direktoriai, spec. pedagogai, kad jie daro tai, kas jiems yra paskirta pagal tam tikrą programą ir tai, ką jie gali daryti. Ir, taip, jie gali padaryti iš tikrųjų daug ką, bet iki tol, kol mūsų, mano gal truputį toks radikalus požiūris yra, iki kol mūsų švietimo sistema yra sudaryta taip, kad tu ateini, atsisėdi į suolą ir išklausai akademinę valandą sausai kemšamos informacijos, ir tikiesi, kad visi įtilps į tą rėmą, tai yra tiesiog absurdas, nes tai netinka net, kaip sakant, „normaliems“ mokiniams. Rezultatai krenta ir mes vis dar svarstome – kaip pakeisti egzamino klausimus geriau dvilyktokams? Ne tame esmė. Kai kurie iš mūsų neišsėdi suole, kai kurie iš mūsų iki suolo nesugeba atvažiuoti, kai kurie nesugeba išsėdėti šviesiose klasėse šviesose, kai kuriems, tarkim, vat mano pavyzdys, sakydavo – nepiešk pamokose, klausyk. Aš negaliu girdėti, jeigu aš nepiešiu. Aš negaliu girdėti ką jūs man dėstote, jeigu aš nepiešiu. Nu reikia keisti apskritai taip, kaip mes šviečiame ir ugdome vaikus. Žiūrėkime į vaikus ir į paauglius kaip į žmones, o ne kaip į robotus, kuriems kemšam informaciją, sužmoginkim vienas kitą.

Gabrielė Čepavičiūtė

Labai labai pritariu viskam, ką dabar pasakė Vytautė. Man šiaip irgi būtų išskirti vieną kažką, kas yra ta prasme atsakingas už tą įtraukijį ugdymą, nes visgi čia tokia grandis eina. Nu ta prasme ta programa yra sukuriama. Tada mokytojai bando ją, ta prasme tos mokyklos bando ją įkomponuoti. Mokytojai bando suprasti ir tada mokiniai irgi ta prasme vis tiek išbandinėjam tą programą. Tai žiūrime kaip mokiniai reaguoja. Tai čia toks, sakyčiau, tiesiog grynai yra komandinis darbas. Ir vėlgi, turbūt, lengviausia yra tiesiog stengtis suprasti, stengtis praplėsti savo akiratį, va čia labai tinka, kaip sako, kad, va, Vytautė sako – aš negaliu girdėti, jeigu nepiešiu. Tai, nu, nevertinti visko pagal vieną kažkokį taisyklių lapą, kaip mes įsivaizduojam mokinytis turi mokytis ir girdėti, ir viską daryti. Ta prasme atviriau žiūrėti ir, nu, ar mokytojui taip skauda, jeigu tas mokinytis piešia per tą pamoką, bet po to, pavyzdžiui, jeigu gerai parašo atsiskaitymą, nu, tai laimi ir mokytojas, ir mokinytis ta prasme šitoje situacijoje.

Viktorija Urbonaitė

O nėra taip, kad mokytojai bijo, kad bus jais manipuluojama, kad tiesiog paišysiu ir neklausysiu?

Vytautė Marija Petrauskaitė

Tai vat akademinės atskaitos tas tokio atsakingumo ir sąžiningumo klausimas man yra truputį juokingas, nes tas vat manipuluojama, nu ir kas nuo to nukentės? Mokinio rezultatas? Jeigu klasės bendras rezultatas bus pakankamai geras ir to vieno vat manipuluojančio moksleivio nebus geras rezultatas, vis dėlto nuo mūsų asmeniškai irgi priklauso tam tikri dalykai. Vis dėlto mūsų rezultatų visiškai neįmanoma sureguliuoti patiems mokytojams. Tai, kaip sakant, mano nuomone, kad reikia atsilaisvinti truputį, suteikti laisves ir žiūrėti kas bus.

Jonas Trumpa

Aš iš tikrųjų nežinau kaip atsakyti į klausimą. Galėčiau atsakyti, kad arba žurnalistai, arba žmonės, kurie rašė Konstituciją. Tai aš manau, kad moksleiviai apskritai turi labai mažai teisių. Jie neturi politinių teisių, jie yra valstybės piliečiai, bet jie neturi jokio politinio svorio iki tol, kol jiems yra 18

metų. Kokiam politikui racionaliam būtų svarbu ką apie jį galvoja mokiniai ir kokiam žurnalistui būtų įdomu rašyti apie tuos dalykus, kurie, na, yra neįdomūs daugumai visuomenės narių? Tai iš tikrųjų, jeigu žiūrime kas visuomenei įdomu, tai kartu tiek ir politikai, tiek ir žurnalistai greičiausiai formuoja tas visuomenės madas kas visuomenei yra įdomu ir supratimą apie tai, kur visuomenėje šiuo metu yra didžiausios problemos. Ir mes tada švietimo sistemoje kažkur velkamės ten visą laiką kaip didžiausias prioritetas ir didžiausia problema, bet iš tikrųjų taip skirti padariai laiko eteriuose išsiaiškinti problemas taip, kad bent jau pusei žmonių Lietuvoje būtų daugiau mažiau aišku ir ne tik tai kad „ai, švietimas šūdas“, bet galbūt galėtų pasakyti vieną ar kitą konkrečią švietimo problemą, kur būtų galima kažką daryti, spręsti ir tada jau jie to tikėtusi iš savo atstovų Seime, kitose institucijose, nes galėtų paklausti – o kaip su švietimu konkrečiai, tas ar anas? Ir jau politikai būtų priversti pasidomėti, pasiskaityti ir turėti daugiau pozicijų, nes šiaip, iš tikrųjų, jeigu mes žiūrime mūsų politikus, ką jie visi sako apie švietimą, jie labai panašiai visi šneka apie švietimą, ten labai daug skirtumų nėra. Tai va, tai aš sakyčiau čia pagrindiniai kaltininkai.

Gabrielė Čepavičiūtė

Žodžiu, mažinam populizmą.

Viktorija Urbonaitė

O jūs patys esat pasiruošę, jeigu į jus kreiptųsi politikai arba kokių nors didelių įstaigų, ligoninių, teismo rūmų, parduotuvių savininkai, vadovai ir sakyti – „padėkit mums, ko reikia jums priėjimui patogesniai, šviesas primąžint, pandusus pagaminti“?

Vytautė Marija Petrauskaitė

Aš esu daugiau nei pasiruošus realiai. Aš tą mokausi, aš tą studijuoju ir dar pati patiriu, ir dar turiu artimųjų ir mylimųjų, kurie tai patiria, ir aš, kaip sakant... Nu, mane pradinėse klasėse ne veltui vadindavo pradinė klasių mokytoja Žana d'Ark arba Tadas Blinda. Aš ją taip „užknisdavau“, nu *užknisdavau*, sakydavo „Vytaute, aš suprantu, kad tai yra neteisybė. Socialinės pedagogės kabinetas ten.“ Man buvo pirmai, kuriai parodė socialinės pedagogės kabinetą. Tai mano tas žanadarkizmas niekur nedingo. Klauskit. Aš pasistengsiu suteikti informacijos kiek galiu.

Gabrielė Čepavičiūtė

Ir manau čia, aš greit įsiterpsiu, manau čia greičiausias ir tiesioginis būdas ta prasme sužinoti – tai tiesiogiai klausti žmonių, kaip mes šiandien kalbam šita tema ir mes turime žmones, kurie tiesiogiai viską patiria. Tai čia lygiai tas pats. Pavyzdžiui, per mano patirtį, aš dalyvavau, buvau viena iš konsultančių Čiurlionio muziejuje Kaune, „Muziejus kiekvienam“ projekte ir buvo surinkta komanda žmonių su negalia ir buvo siekta pritaikyti muziejų žmonėms su įvairiomis negaliomis. Ta prasme ir su regos, ir su klausos, ir su judėjimo negalia. Tai aš sakyčiau, čia yra... Ir matosi ta prasme, kad tas muziejus tikrai pasistūmėjo. Tai čia yra geriausias, aiškiausias, tiksliausias būdas padėti dėl to, kad tai yra pritaikoma mum, ta prasme tai specifinei grupei. Tai aišku, kad ir mūsų reikia klausti.

Vytautė Marija Petrauskaitė

Žinoma, VDU neseniai buvo susirinkimas studentų su negalia ir Negalios departamento, ir Studentų departamentų. Ir mūsų klausia – kaip galime pagerinti situaciją studentams su negalia universitete? Ir turėjom labai produktyvų ir atvirą pokalbį apie tai. Reikia klausti mūsų.

Lina Garbenčiūtė

Tai, man atrodo, čia daugiau negu galima pasakyti buvo pasakyta. Ir, apskritai, ką ir girdžiu, ir ką, man atrodo, apskritai, norisi labai akcentuoti, kad reikia kuo daugiau girdėti žmonių su negalia balso ir kad mes turime prisiminti darydami įvairius darbus didelius, kad, na, gal reikia sustoti paklausti, kaip iš tiesų reikia spręsti vieną ar kitą problemą ir kas atsakingas. Tai turbūt lengva būtų nustumti kažkaip atsakomybę kažkam, kas užima labai aukštus postus, bet turbūt kiekvienas iš mūsų nešam tą atsakomybę ir kiekvienas iš mūsų turim tą pasirinkimą, ir jį darome kiekvieną dieną. Ir tiesiog turime būti jautrūs, pastebėti vieni kitus ir judėti į priekį, nes, kaip sakiau, neturime jau galimybės atsitraukti.

Viktorija Urbonaitė

Ačiū jums visiems ir šiandien jūs klausėtės tinklalaidės „Postūmis: Dialogai švietimo pažangai“, o mūsų tema buvo „Jaunimo žvilgsnis. Įtraukios mokyklos patirtys.“ Prie mikrofono buvo Lina Garbenčiūtė, Gabrielė Čepavičiūtė, Jonas Trumpa ir Vytautė Marija Petrauskaitė. Šitą tinklalaidę vedžiau aš, Viktorija Urbonaitė. Iki pasimatymo kitais kartais.